

Skolelærerlitteratur. To eksempler

I det følgende optrykkes to eksempler på skolelærerlitteratur. Det drejer sig om to noveller: *Anton Nielsens* 'Hyrdedrengen', der stammer fra en række fortællinger med fællestitlen *Fra Landet*, som han udsendte i perioden 1861–63, og *Edvard Egebjergs* 'Der er et yndigt land' fra samlingen *Helligt og Søgt* (1894). Novellerne kan, udover mere alment at give et indtryk af den behandlede litteraturs karakter, demonstrere de to hovedtendenser, som Martin Zerlang behandler i afsnittet om *Grundtvigianisme og tidens strøm*, side 23–37. I *Anton Nielsen-teksten* foretages der en idylliserende forsoning af de reelle konflikter mellem husmændene og de større bønder, en forsoning som kommer i stand gennem en grundtvigiansk 'formæling' mellem det jordiske og det himmelske, idet en forstående, mild Gud sekunderet af den udenforstående iagttagende fortæller griber ind i forløbet, hvorved en antydningvis kritik af de ulige ejendomsforhold opløses til fordel for den afsluttende morales understregning af gudstroen og det idylliske familieliv som muligt og tilstrækkeligt værn mod de udefrakommende truende kræfter. Skolelærerforfatterens særlige placering i bondesamfundet satte dem i stand til, som Anton Nielsen gør det, at fremstille det inderlige familieliv som en mulig kompensation for elendige samfundsmæssige forhold, men den gør det også omvendt muligt, således som det fremgår af *Egebjerg-teksten*, at gennemskue de ideologiske forestillinger om 'folkefællesskabet' og uden idylliserende fortællerkneb mere direkte at fremstille de faktiske økonomiske realiteter, som landbofamilierne levede i, og som var baggrunden for undertrykkelsen og den sociale elendighed blandt bondesamfundets nederste lag.